

naderden ze het hof van de trouwfeeste; ze werden getrakteerd met een schel hesp en bier. Hoe beter dat ze vaarden, hoe meer dat ze schoten, soms tot een gat in de nacht; niemand moest er aan slapen denken

Te Oekene (Rumbeke) schoten ze 12 en 12 om de beurt. Een nijdige vrouw liet dit knallen door de garde verbieden. Maar pas was hij de rug gedraaid of ‘pief! paf!’ nog een knal; daar er geen verklikkers te vinden waren, werden ze alle 24 gestraft en moesten een dag te Roeselare zitten. Ze maakten er een refreintje op en nog nooit waren ze zo zat geweest als de dag van hun loslating.

(‘t Vervolgt)

M. CAFMEYER

Een heksenproces te Nieuwpoort 1611

EEN vrouw van Leke, Katelijne Graeve, stond in 1611 terecht voor de wetheren van Nieuwpoort. Het vonnis, voorkomend in het Sententie Bouck van de schepenbank⁽¹⁾, steunt er op dat Katelijne alles zelf bekend heeft: ‘volghende uwe kennesse’, ‘in ghevolghe van u verclaers ende belydt’, ‘volghende u vrywillich verlyt’.

Kateljne is een ongehuwde, betrekkelijk jonge heks: 45 jaar in 1611, en de ‘feiten’ hebben zich voorgedaan zes, acht en meer jaar geleden, toen ze dus rond de 35 jaar oud was.

De sententie is overigens klassiek van vorm en inhoud: schriftelijk verbond met een jongen duivel (Clays met name) in passende kledij; een grauw poeder

(1) Brugge, Staatsarchief. Kasselrij Veurne n. 1236 bis, f. 63 v. -65.

om koeien en kinderen te beheksen tegen een vastgestelde premie; deelneming aan een heksendans.⁽¹⁾

Het toverpoeder gebruikte zij met sukses op drie koeien te Oostduinkerke en een klein kind van haar geboor in de Kokstraat te Nieuwpoort. Een andere proef op een klein kind mislukte door tijdige onttovering. Het ‘poederken’ was in haar huis aangeslagen ‘verborghen up een balcke in de achtercamer’; het werd haar medegegeven op den brandstapel en ter plaatse van de strafuitvoering, nl. op de markt van Nieuwpoort, samen met haar ‘pulver’ gedolven.

A.V.

[Sententie van Katelijne Graeve]

‘Omme dieswille dat ghy Chatelyne, de dochter Caerle Graeve, ghebooren van Leeke, oudt inden candt van vyf en veertich jaeren, contrarie den gheboode van God Almachtich, verghetende den onsprekelicken weldaet by u ontfanghen van ons Lieven Heere Jesus Christus, hoeft onzer heylicher moeder der Christenen Chatholicke Appostolicke Romsche Kercke, u vervoordert hebt, duer uwe goddelooze boosheyt hem af te gaenen (twelcke te beclaeghen es) over de acht jaeren ofte bet, ende anne te hanghen uwen boozen gheest ende duyvele ghenaeamt, volghende u verlyt, Clays, ghecleet int zwarte laeken in het Langhe Les⁽²⁾, wezende Gendt laeken ongheboort met eenen zwarten hoet, in zwarte ondercoussen, schinghende eenen jonckman te wezen van twee ende twintich ofte drie ende twintich jaeren, hem ghevende u hantec ken in papiere byden zelven uwen boozen Clays met penne ende ijnt u anghedient, ende alzoo int gheven van tzelve hanteecken u heylich doopsel verzaeckt ende afghezwooren hebt, volghende uwe kennesse, dsn zslven u ter handt doende zeker grau pouderken in een grau papier ontrent de Doornekens in zelve Langheles, omme alle het zelve te smyten upde beesten ende kynderen tot huerlieder bederfvenesse, ontfanghende van elcke bedorfven coe vichthien stuyvers, twelcke ghy ghestroyt hebt up drie distincte coyen van Andries Christiaenss., pachter ter Labeure,⁽³⁾ merckelick volghen-

(1) Men vergelijke het proces vail Tanneken de Potters te Nieuwpoort in 1652. La Flandre, V, 1873, bl. 38-40.

(2) Het Langelis: de waterloop te Oostduinkerke, Koksijde, e. v.

(3) Hofstede te Oostduinkerke, eigendom van de Duinenabdij.

de uwe confessie ende kennesse over de jaeren zesse, up eene witrickte roode metghaeders twee gryse int zelve Langheles, loopende neffens het waeter, die daer duere de moort ghesteken zijn; zoo ghy vanden ghelicken ghegheven hebt een appelstick an het kyndt van Jooris van Steenlant bespreyt met tzelve pouderken, u alhier ghetoot bij u verborghen up een balcke in de achtercamer, ende dat buyten de wille ende weete van zyne moedere, tzelve up haeren aerm hebbende, twelcke terstonts thuus ghebrocht wezende, zeere haestelick zieck woordende ende grootelick quellende was, nemaer belezen wezende van zekeren gheestelicken persooene ende niet sterfvende, en hebt van uwen boozen Clays in ghevolghe van u verclaers ende belydt niet danof ontvanghen; hebt daerenboven ghecommen zynde ten huuse van Hendrick Goffens ongheropen omme vier ten tyde als hy woonachtich was inde Cocxstraete ende uwen ghebuer, schardelynghe terdende over Mayken Douffay, zyne huusvrauwe, met haer kyndeken voor de viere zittende, hebbende tzelve kyndeken met tvoorseyde pouderken bestroyt, danof tzelve ghestorven es, waervooren ghy volghende uwe kennesse ontfanghen hebt van uwen boozen Clays vyf schellynghen dertich stuvers, ende over de drie voorseyde bedorfven coyen toebehoort hebbende Andries Christiaens vyf ende veertich stuvers in drie stucken van vichthien stuvers met twee hoofden, u laetende twee maele abominabelick ende vleeschelick bekennen by uwen boozen Clays ontrent het Vuernestraetken up het lant van Michiel van Schoore, uwe vergaderynghe detestabele ghehouden hebbende in het voornomde Langheles, aldaer dansende sleckewys, ghy met uwen snooden boel Clays, aldaer inde booze vergaderynghe wezende met vichthien ofte zestien persooenen, onder dewelcke met u waeren drie vrouwe persooenen, de spyze zonder taefel ende zout ghestelt wezende up daerde, den dranck wezende bier ghedroncken uuyt kannen ende glaezen, niet wetende, volghende u vrywillich verlyt, by wien tzelve betaelt wiert, zoo ter rechte omme ghenoughen gebleken es.

Alle welcke bovenschreven horribele, execrabele, goddelooze ende detestabele quaede wercken bevonden zynde van quader consequentien ne ghensins lydelick nochte verdraeghelick in alle goede goddelicke politien zonder condigne puntie naer de gelegtheyde vanden onverdraghelicken uwen delickte, anderen in exempele. Zoo eist dat Burchmeesters ende Scepenen deser stede vander Nieupoort up den heesch, calaingne, ynen ende conclusien by Jo^r Robert De Clercq huerlieder fbailliu, tuwen laste ghenomen ende ghecooren, oock daer

jeghens ghehoort uwe defensie ende andtwoorde (niet zonder groote vehemente ende pregnante suspicie van dat ghy meer persoonen beschadicht hebt tzy in lyfve ofte goede) hebben u ghecondemneert ende condemneeren over recht mits dezen, gheleet te worden up de mart dezer stede tusschen twee dienaers omme tusschen elfve ende twaelf hueren aldaer van levende lyfve ter doot ghebracht te wezen metten viere, met het zelve pouderken ende ter voorseyden plaetse ter pulver verbrant ghedolven te worden. Condemneeren u voorts in uwe vanghenesse costen, metghaders alle mysen van justicie dezen anneghaende ghedoocht ende ghesupporteert, adjudgerende ten surpluyse alle uwe goederen waer die ghestaen ofte gheleghen moghen wezen anden ghonnen die daerinne recht es pretendeerende.

Prononce den thiensten Septembris XVIC elfve in oopen vierschaere, ter presentie van heere ende wet upden eedt vergaert wezende.'

Boekennieuws

Seraphyn Dequidt 1858-1911

Met vreugde begroet Biekorf het nieuwe, keurig uitgegeven boek van

ERNEST M.A. DE SPOT. *Een groot Westvlaming: Seraphyn Dequidt, Opvoeder en Letterkundige*. Tielt, J. Lannoo, 1949. 15 x 21, 212 blz., 3 figg. Prijs: ing. 72 fr.; geb. 92 fr.

Een levensbeschrijving en een bloemlezing uit de schriften van hem die, met het gedicht *Bietjes*, onzen eersten jaargang in 1890 ingezet heeft en jarenlang medelid was van ons berek. Reeds in 1911 vroeg Biekorf (blz. 227): 'Zal 't waar zij u dat alles (leven en schriften) in een boek zal uitkomen?' Emiel Vliebergh nam het op zich (bijgestaan door J. Persyn, zoals voor K.O. De Laey's werk) de nagedachtenis van zijn geliefden studiemeester van Veurne te eren door een uitgave van zijn verspreide gedichten en opstellen. Dit plan kwam niet tot uitvoering.

Deze uitgave nu brengt vooreerst een goed verantwoorde en keurig geschreven levensschets van S.D. - geschreven con amore door een opvoeder en letterkundige die de begaafdheid en toewijding van den studiemeester in levendige her-